

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

2001 m. rugsėjo 8 d.

Nr. 175 (31)

Saturday supplement September 8, 2001

No. 175 (31)

Lietuviški poteriai — raštijos pradžia

Zigmas Zinkevičius

Pirmiausia noriu paaikškinti bei patikslinti temą. Jos pavadinimo žodį *raštija* čia suprantu plačiausia prasme, kaip bet kokią rašymą. Taigi pasakymą *raštijos pradžia* supraskime kaip rašymo, žinoma, lietuviškai, o ne kuria kita kalba, pradžią. Tuo būdu mano pasvarstymų temą galima būtų suformuluoti ir taip: kada pradėta lietuviškai rašyti?

Rašymo pradžią aš sieju su lietuviškų poterių atsiradimu.

Kai kas lietuviškai rašymo pradžios ieško akmenyse išpaustuose ženkluose, įrodinėja lietuvių turėjusius runų raštą ir pan. Į tokias pastangas žiūriu labai skeptiškai. Taip pat negaliu seniausiu lietuvių rašto paminklu laikyti 1351 m. Kęstučio priesaikos, esančios vengrų Dubnico kronikoje, nes tos priesaikos kalba tiek išraiškinga, kad neturi nieko bendra su lietuvių kalba. Cituoju iš tos priesaikos: *ragochina roznenachy gospanany*. Pakanka sveikos nuovokos padaryti išvadą, kad tai joks lietuvių kalbos paminklas. Taip pat neracionalu lietuviško rašto ištakų ieškoti senosios Lietuvos valstybės raštinėsse vartotoje slaviškoje kalboje (taip daroma), kuriai pradžią davė Balkanuose iškilusi bažnytinė slavų kalba. Iš tikrųjų raštas į vidurio ir rytų Europos tautas atėjo su krikščionybe. Lietuviai nebuvo išimtis. Ir mes pradėjome rašyti, tik tapę krikščionimis. Prieš tai mūsų protėviai galėjo turėti tik tam tikrus, su raštu susijusius, ženklus, atskirus simbolius, bet tai nebuvo tikrasis raštas. Tikrąjį raštą mums, kaip ir mūsų kaimynams, atnešė krikščionybė. Taigi, sprendami rašto pradžios klausimą, turime pirmiausia nustatyti, kada lietuviai susipažino su krikščionybe.

Čia vėl susiduriame su spėliojimais. Mūsų tolimąją praeitį gaubia nemaža mitų. Vie-

nas jų — tvirtinimas, kad lietuviai su krikščionybe susipažinę vėliai ir todėl paskutiniai iš Europos tautų buvę pakrikštyti. Esą jie ilgus amžius gyveno neįžengiamose giriose ir buvo nežinomi pasauliui. Tai netiesa. Slavų kalbose vartojamas Lietuvos pavadinimas *Litva* rodo, kad su juo slavai buvo pažįstami mažiausiai pusę tūkstantmečio iki pirmojo to vardo užrašymo kronikose (1009 m.). Dvibalsio *ie* virtimas slavų *i* šiame varde rodo, kad su juo slavai turėjo susipažinti dar tais tolimais laikais, kai rytų baltai, užuot vėlesnio *ie*, tebetarė siaurą *e*, turėtą vėliausiai iki VII a. Iš slavų ši vardą perėmė germanai ir kitos gentys. Tai irgi atsitiko dar gerokai prieš Lietuvos vardo patekimą į istorijos šaltinius. Pelkėse lindėjusi tauta negalėjo būti taip plačiai žinoma, juolab, kad tada su slavais lietuvių etninis plotas greičiausiai dar nesiribojo, skyrė kitos baltų gentys. Slavai lietuvių nesiekę, bet apie juos puikiai žinojo! Taigi vėlyvo Lietuvos krikšto priežastis buvo kita, o ne tariamas „tūnojimas pelkėse“. Jos reikia ieškoti Lietuvos geografinėje padėtyje. Iš Vakarų ir Rytų atslenkancios krikščionybės bangos susidūrė ties Lietuva. Ar Lietuva būtų priėmusi krikštą iš Vakarų, ar iš Rytų — vis tiek būtų paskutinė.

Kalbos duomenys akivaizdžiai rodo, kad krikščionybės banga iš Rytų pasiekė Lietuvą anksčiau, negu iš Vakarų. Tai rodo seniausias lietuvių bažnytinės terminijos sluoksnis — tokie žodžiai kaip *bažnyčia*, *gavėnia*, *krikštas*, *kūčios*, *Kalėdos*, *Velykos*, krikštavardis *Povilas* ir kt., gauti be jokio abejojimo iš rytinių slavų dar gerokai prieš oficialų Lietuvos krikštą, greičiausiai X a. Iš Vakarų atslenkanti krikščionybės banga prie Lietuvos ėmė artėti ne anksčiau, kaip XI a. Bet jai, o ne iš Rytų at-

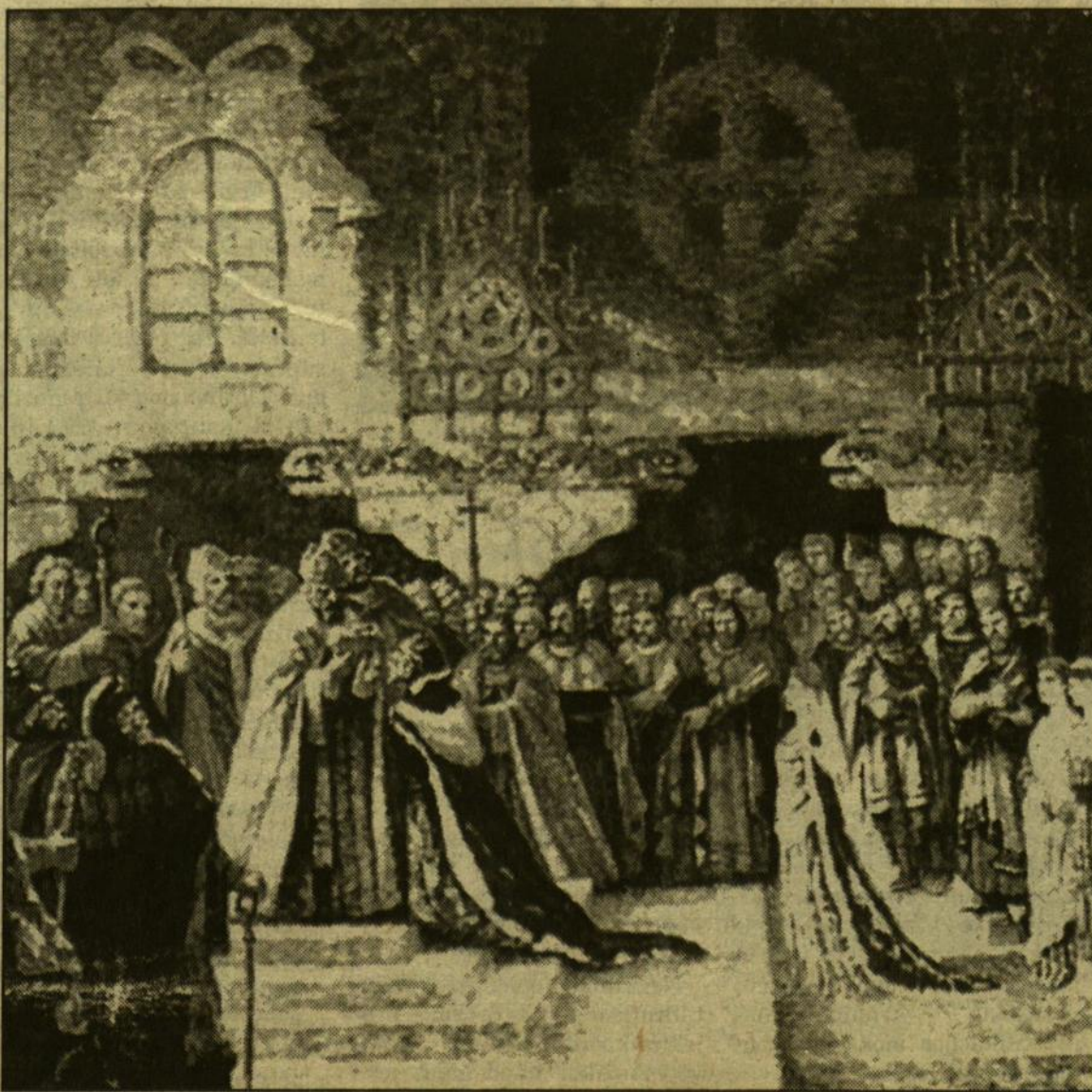
slenkantčiai bangai, buvo lemta užlieti Lietuvą. Taip atsitiko dėl susiklosčiusios palankios situacijos.

Kad ir kaip mes traktuotume vadinamąjį „karalių“ Netimerą — buvo jis prūsas ar lietuvis, nėra abejonės, kad lietuviai iki Mindaugo laikų jau buvo kažkiek susipažinę su krikščionybe, daugiausia per kaimynus rytų slavus. Tačiau Lietuvos krikšto pradžią reikia nukelti tolyn bent 2 šimtmečiais nuo Netimero epochos — į Mindaugo laikus, kada įvyko pirmasis Lietuvos krikštas, be galo svarbus mums įvykis, istorikų iki šiol nepakankamai įvertintas. Tai padaryti trukdo šmeižtas ir dezinformacijos kampanija prieš Mindaugą, pradėta Lietuvos priešų dar Mindaugo laikais ir iki šiol tebevykdoma.

Suvienijęs Lietuvą ir padėjęs pagrindus stipriai valstybei, Mindaugas skubėjo krikštytis. Jis suprato šio akto reikšmę. Anuomet į Europos valstybių bendriją galėjo patekti tik krikščioniška šalis. Siekdamas to tikslo, Mindaugas parodė nepaprastą nuovoką ir didelių diplomatinių sugebėjimus. Suvienytą Lietuvą jis privedė prie krikšto. Jis, kartu su savo šeima ir didikais, buvo pakrikštytas 1251 m., greičiausiai pavasari. Taigi šiomet nuo to labai svarbaus Lietuvai įvykio sukako 750 metų. Deja, mūsų spauda ir apskritai žiniasklaida šios sukakties beveik nepamiršo.

Kiek lietuvių tada su Mindaugu buvo pakrikštyti, tiksliai nežinome. Popiežiaus Inocento IV bulėse ne kartą tvirtinama, kad Mindaugas buvo pakrikštytas „su dideliu skaičiumi pagonių“ (*cum numero multitudinis paganorum*). Vėliau Rygos arkivyskupas Albertas rašė, kad tada su Mindaugu pasikrikštijo daugiau negu 20,000 žmonių. Tai aiškiems laikams labai daug. Mindaugas pastatydino mūrinę katedrą bažnyčiai, atrodė, Vilniuje, kur dabar yra arkikatedra — atrasti to meto statinio pamatai. Aprūpino vyskupo rezidenciją, užrašė jai žemių. Pirmoji Lietuvos vyskupija popiežiaus bule buvo pavaldi tiesiogiai Šventajam Sostui. To atkakliai reikalavo Mindaugas. Ir tai pasiekė. Tada buvo įsteigtos dar 2 vyskupijos: Mindaugo valdų pietuose ir šiaurės vakaruose — Kuršė. Iš 3 vyskupijų Mindaugas stengėsi sudaryti tiesiogiai popiežiui pavaldžią Lietuvos bažnytinę provinciją, tuo būdu sukurti krikščionišką Lietuvos karalystę, atitinkantį to meto Europos karalystes. Lietuvą kurį laiką — iki karaliaus Mindaugo nužudymo — traktuota kaip krikščioniškas kraštas.

Tada turėjo būti ir lietuvių kalbą išversti poteriai, svarbiausios maldos, be kurių negalėjo apsieiti pirmieji krikščionys Lietuvoje. Lietuviški poteriai buvo būtini. Žmonės

Adomas Varnas. „Mindaugo karūnavimas“.

kitų kalbų, be savo gimtosios, tada Lietuvoje dar nemokėjo, taigi ir melstis turėjo lietuviškai. Poterių vertimu turėjo pasirūpinti vienuoliai pranciškonai. Jie atvyko į Lietuvą apie 1245 m., dar prieš Mindaugo krikštą, greičiausiai iš Rygos. Iki šiol vyravusią nuomonę, kad poteriai ir lietuvių kalbą išvertė karalius Jogaila, reikia atmesti jau vien dėl to, kad niekur pasaulyje karaliai poterių neverčia.

Mindaugo laikais įžiebta krikščionybės kibirkštis Lietuvoje nebeužgeso. Tai rodo ne tik įvairiomis progomis šaltiniuose minimi krikščionys, jų bažnyčios, bet ir faktas, jog išliko tada išversti poteriai, tam tikri akivaizdūs pirmųjų vertimo elementai senesniuose ir dabartiniuose mūsų poterių tekstuose. Taigi turėjo būti nepertraukiamas tų poterių vartojimas.

Tačiau ypač svarbu tai, jog lietuviškų poterių, jų seniausių išlikusių tekstų, analizė aiškiai rodo, kad jie buvo išversti ne iš lenkų kalbos, kaip iki šiol manyta, bet iš vokiečių kalbos dar karaliaus Mindaugo laikais, nes juose yra tokių pasakymų ir frazių, kurios negalėjo būti išverstos iš lenkų kalbos, bet sutampa su XIII a. — Mindaugo laikų vokiškų poterių atitinkamais pasakymais bei frazėmis. Čia tų sutapimų neminėsiu. Tai padaryta mano knygoje *Lietuvių poteriai*, pasirodžiusioje pernai, taigi visiems prieinamoje. Dar galite ją įsigyti Lietuvių Katalikų mokslo akademijoje, Vilniuje, Jakšto 9, III a 301 kmb. Čia pasitenkinsiu tik trumpu vieno kito pavyzdžio paminėjimu. Niekas jų nesaugojo ir jie greit nusimetė. Nuo Mindaugo laikų iki spaudos išradimo, kaip sakyta, praėjo pora šimtų metų, per kuriuos neturėta knygu, į kurias būtų galėję kauptis lietuviški poteriai, vietomis išliko iki pat šių dienų. Viešpaties maldos frazėje *teesie tavo valia*, užuot ta-

vo *valia* senesniuose lietuvių poterių tekstuose yra išlikęs variantas *tavo noras* — aiškus vertimas iš vokiečių *deine Wille*. Tikėjimo išpažinimo frazėje *dangaus ir žemės Sutvėrėją*, užuot žodžio *Sutvėrėjas* senesniuose poterių užrašymuose yra *Darytojas*, atitinkantis vokiečių *Schoepfer*. Idomus Angelo pasveikinimo frazės *Tu pagirta tarp moterų* atvejis. Jokiame kalboje ši poteriaus frazė neturi žodžio, atitinkančio mūsų *pagirta*, visur yra „palaiminta“, plg. lenkų *blogoslawiona*, lotynų *benedicta* ir t.t. Lietuvių *pagirta* atsirado dėl vokiečių *gebendeit* (unter den Frauen) netinkamo vertimo. Vokiečiai šį žodį gavo per italų kalbos tarpininkavimą iš lotynų *benedicta*; bene „gerai“ + *dicta* „pasakyta“, taigi „pagirta“. Tai tik keli pavyzdžiai.

Sunku įsivaizduoti, kad Mindaugo laikais poterių lietuvišką vertimą parūpinę pranciškonai būtų galėję apsieiti be lietuviško teksto užrašymu. Bažnytinėje praktikoje neįmanoma išsiversti be reikalingiausių tekstų vietos žmonių kalba. Tie tekstai negalėjo būti dvasininkų išlaikomi vien atmintyje, be jokių giesmių rankraščių. Tačiau jie iš Mindaugo ir vėlesnių laikų iki pat spaudos išradimo išlikti negalėjo, nes knygu, į kurias būtų juos įrašę ir tuo būdu išlaikę, tada dar nebuvo. Spauda išrasta tik po dviejų šimtmečių.

Kada buvo pradėta spausdinti lietuviškas knygas, rankraščiai tapo nebereikalingi. Niekas jų nesaugojo ir jie greit nusimetė. Nuo Mindaugo laikų iki spaudos išradimo, kaip sakyta, praėjo pora šimtų metų, per kuriuos neturėta knygu, į kurias būtų galėję kauptis lietuviški poteriai, vietomis išliko iki pat šių dienų. Viešpaties maldos frazėje *teesie tavo valia*, užuot ta-

vo *valia* senesniuose lietuvių poterių tekstuose yra išlikęs variantas *tavo noras* — aiškus vertimas iš vokiečių *deine Wille*. Tikėjimo išpažinimo frazėje *dangaus ir žemės Sutvėrėją*, užuot žodžio *Sutvėrėjas* senesniuose poterių užrašymuose yra *Darytojas*, atitinkantis vokiečių *Schoepfer*. Idomus Angelo pasveikinimo frazės *Tu pagirta tarp moterų* atvejis. Jokiame kalboje ši poteriaus frazė neturi žodžio, atitinkančio mūsų *pagirta*, visur yra „palaiminta“, plg. lenkų *blogoslawiona*, lotynų *benedicta* ir t.t. Lietuvių *pagirta* atsirado dėl vokiečių *gebendeit* (unter den Frauen) netinkamo vertimo. Vokiečiai šį žodį gavo per italų kalbos tarpininkavimą iš lotynų *benedicta*; bene „gerai“ + *dicta* „pasakyta“, taigi „pagirta“. Tai tik keli pavyzdžiai.

Turime rankraštinių poterių tekstą, įrašytą maždaug pusę šimtmečio prieš Mažvydo katekizmo pasirodymą vienoje lotyniškoje knygoje — *Tractatus sacerdotalis*. To paties laikotarpio išliko daugiau kaip šimtas smulkių lietuviškų įrašų (atskirų žodžių, frazių) viename lotyniškame mišiole. Pridedame dar vieną kitą smulkų tekstėlį kitose lotyniškoje knygoje. Tai ir viskas. Bet tai tik lašelis tos rankraštinės raštijos, kurios pradžia turėjo duoti poterių vertimą iš lietuvių kalbą karaliaus Mindaugo laikais.

Reikia konstatuoti, kad visos išlikusios lotyniškos knygos su lietuviškais įrašais priklauso Vilniaus pranciškonų vienuolynui. Taigi nėra abejonių, jog, prieš jėzuitams atsižvelgiant į Lietuvą ir pradedant spausdinti lietuviškas knygas, Vilniaus pranciškonų vienuolynas lietuvių kalbą jau buvo vartojama kaip rašomoji. Idomu, jog tų įrašų dialektologinė analizė rodo, kad visi įrašytieji buvo vilniečiai, kilę daugiausia iš vietovių į rytus nuo Vilniaus, kur dabar lietuviškai jau nebekalbama, bet išliko gausūs lietuvių kilmės vietovardžiai. Taigi, šis kraštas anuomet vaidino labai svarbų vaidmenį lietuvių kultūros raidoje. Beje, ir tarp Mažvydo bendradarbių buvo nemaža kilusių iš šio krašto.

Aptarti ankstyvieji lietuviški įrašai rodo, kad senoji rankraštinė raštija, turėta iki pirmųjų spausdintų lietuviškų knygų pasirodymo, savo rašyba gerokai skyrėsi nuo spaus-

dintų knygų. Įrašuose visai nėra lenkiškų elementų, sekama lotynų rašyba. Mažvydas ir kiti pirmųjų spausdintų knygų sudarytojai buvo susipažinę su ta rankraštine raštija. Nors jie jau buvo stipriai paveikti lenkų kultūros ir sekė ano meto įvairuojančios lenkų rašybos pavyzdžius, bet jų knygose aptinkame neabejotinai senosios rankraštinės raštijos elementų. Įmkime baltų ilgumo žymėjimą. Lenkų kalboje nėra ilgųjų balsių, dėl to ir lietuviai, kada pradėjo leisti knygas, veikiami didelės lenkų įtakos, ilgųjų balsių nežymėjo. Ankstyvuosiuose įrašuose balsių ilgumas žymimas, ir labai savotiškai, kitaip negu tai darome dabar: pakartojama ta pati raidė (kaip dabar daro estai, suomiai). Nors pirmojoje spausdintoje lietuviškoje knygoje balsių ilgumas nežymimas, bet joje yra du pavyzdžiai, kur Mažvydas pažymi balsių ilgumą lygiai taip, kaip tuose įrašuose. Jis rašo *praschiikiet „praškykite“* (11 psl., 18 eil.) su du sykiais parašyta raide *i* ir *Suunaus „su-naus“* (24 psl. 11 eil.) su analogiškai pakartota raide *u*. Taigi Mažvydas su rankraštine raštija turėjo būti susipažinęs.

Kitas pavyzdys. Įrašuose vartojama specifinė raidė *placiam* balsiui *e* žymėti, su tam tikru diakritiku (kaip latvių lingvistinėje literatūroje). Mažvydas tokios raidės nevar-tojo ir negalėjo vartoti, nes spausdintoje jo nebuvo (jokioje knygoje, anuomet išleistoje Karaliaučiuje, tokios raidės nepastebėta). Bet pirmųjų knygų Didžiojoje Lietuvoje Kunigaikštijoje parengėjas Mikalojus Daukša tokią raidę vartojo. Sunku būtų patikėti, kad jis pats ją „išrado“. Įrašuose dažnai kirčiuojama, pažymima kirčio vieta. Daukša ir kai kurie kiti ankstyvieji autoriai irgi sistemingai kirčiavo. Visa tai rodo, kad rankraštine raštija veikė pirmuosius mūsų spausdintų knygų parengėjus ir, matyt, toji įtaka nebuvo maža.

Iš viso to, kas čia pasakyta, aiškėja, kad lietuvių rašomosios kalbos istoriją reikia pradėti ne nuo pirmosios lietuviškos knygos pasirodymo (1547 m.), bet gerokai anksčiau. Mūsų raštijos amžių reikia pratesti mažą mažiausiai pusšimčiu metų, iš kurių turime įrašų lotyniškoje knygoje, o iš tikrųjų lietuviškai buvo rašoma dar daug anksčiau, galbūt net daugiau negu dviem šimtmečiais, nuo pat karaliaus Mindaugo laikų, kada buvo išversti lietuviški poteriai, tik to laikotarpio tekstų neišliko. Todėl stebina mūsų literatūros istorikų, rašančių apie lietuvių raštijos pradžią, viso to ignoravimas. Ir net su pirmosios lietuviškos knygos jubiliumu susijusiuose leidiniuose. Antai vienoje šiaip jau nepras-toje tos tematikos knygoje, skirtoje mokyklai, nė vienu sakiniu neužsimenama apie čia aptartą rankraštinę raštiją (autorius Saulius Žukas). Atrodo lyg tos raštijos visai nebūtų buvę. Tartum Mažvydas mums būtų iš dangaus nukritęs!

Paskaita, skaityta I laisvę X studijų savaitėje Vilniuje 2001.08.01.

Akademikas Zigmas Zinkevičius (kairėje) ir dr. Petras Kisieličius I laisvę fondo studijų savaitėje Vilniuje. Algimanto Žižūno nuotrauka.

VII tarptautinės muzikos kongreso, vykusio Imatroje (Suomijoje) 2001 m. birželio 7-10 d., dalyviai: Rimantas Kašponis (iš kairės), Eero Tarasti (Helsinkio universitetas), Darius Kučinskas.

A. J. Greimo idėjų šviesoje

VII tarptautinis muzikos prasmės kongresas Suomijoje

Karolis Rimantas Kašponis

Vienas semiotikos kūrėjų, Prancūzijos lietuvis Algirdas Julius Greimas, Vilniaus universitete, jo rektorius Jono Kubiliaus didelių pastangų dėka, 1971 ir 1979 m. skaitė paskaitų ciklus. Vėliau, 1983-iaisiais, besilankydamas Suomijos Jyväskylä universitete, savo kolegai muzikologui ir semiotikui Eero Tarasti iškėlė mintį sutelkti pasaulio mokslininkų jėgas plačiam muzikos prasmės (Musical Signification) tyrimui. E. Tarasti pastangomis, šis pasaulinis projektas, kuriame dalyvauja apie du šimtus mokslininkų, buvo pradėtas 1986 m. pirmuoju kongresu Suomijoje, Imatroje.

Maždaug kas dveji metai kongresai vyko žymiausiose Helsinkio, Edinburgo, Paryžiaus, Bolonijos, Aix-en-Provence (Prancūzija) universitetuose.

Ši VII muzikos prasmės kongresą (VI.7-10) tema „Muzika ir menai“ organizavo Helsinkio universitetas ir Tarptautinis semiotikos institutas Imatroje, dalyvavo Paryžiaus I universitetas — Sorbonos panteonas (paprastai vadinamas Sorbona) ir Prancūzijos mokslo ministerija. Vyko jis Suomijos mieste Imatroje, prie žymiojo Imatros krioklio pastatytoje įspūdinguose, atspindiniuose Suomijos architektūrinį stilių, Kongresų rūmuose. Per 150 dalyvių iš daugelio Europos, Šiaurės ir Pietų Amerikos valstybių savo darbus skaitė keturiose sekcijose, gvilvendami muzikos ir šokio, muzikos ir literatūros, muzikos ir dailės, muzikos istorijos, psichologijos, teorijos, estetikos, muzikos aiškinimo, interpretacijos, operos, muzikos kalbos semiotikos klausimus. Kongreso tema — tai M. K. Čiurlionio tema. Todėl nenuostabu, kad jam buvo skirti trys pranešimai — daugiau negu bet kurios kitos pasaulio meno žymybės kūrybos aptarimui.

Darius Kučinskas, daugelį metų dirbęs Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje Kaune, tvarkęs bei tyręs jo fondus, kongresui anglų kalba pateikė savo darbą „M. K. Čiurlionio kūrybos genezė: garsas, spalva, žodis“. Mano supratimu, šis disertacinio darbo lygmens pranešimas išsiskyrė savo naujumu visame kongrese ir yra vertingas tolesniam M. K. Čiurlionio kūrybos ir gyvenimo pažinimui.

D. Kučinskas, skaitydamas pranešimą, puikiai panaudojo kompiuterinę techniką, tuo sustiprindamas vaizdinį tyrimo įspūdį. Manėčiau, kad, toliau plečiant šį darbą, perspektyvoje vis labiau iškilis ženklių identifikacijos klausimai ir čia į pagalbą vertėtų pasitelkti kriminalistinės identifikacijos mokslą, galbūt matematinę logiką.

Daugelyje konferencijų pasaulyje dalyvaujančios savo darbais Lenkijos mokslininkės Danutos Mirkos anglų kalba skaitytas pranešimas „Menų korespondencija M. K. Čiurlionio simfoninėje poemoje „Jūra“ yra analogiškas lietuviškai skelbtam straipsniui *Kultūros baruose* (Vilnius, 1995 m. Nr. 8/9).

Šių eilučių autoriaus vokiečių kalba skaitytas pranešimas kongrese „M. K. Čiurlionio kūryba ir menų struktūriniai ryšiai“ iš esmės yra skelbtas *Drage* (2001.05.12). Reikėtų paminėti, kad kongreso rengėjai sudarė galimybę panaudoti galbūt sudėtingiausią kongrese vaizdingumą priemonę — vienu metu didžiuliam ekrane rodyti M. K. Čiurlionio paveikslą „Ramybė“ reprodukcija, Rimvydo Žigaičio ir Broniaus Mackevičiaus choro „Tyla“ partitūrą ir jos skambesį vaizdajuostės pagalba. Atliko Kauno valstybinis choras, diriguojant meno vadovui Petriui Bingeliui, o po to profesionalus Lietuvos aklyčių choras „Vilnius“, diriguojant meno vadovui Juriui Kalčiui. Tuo būdu buvo sudaryta galimybė tiesiogiai stebėti bei girdėti galimas pademonstruoti šių kūrinių struktūrinės analogijos ir iškelti auditorijai klausimą: ar pajunta aklausias dainininkas, dainuodamas chorą „Tyla“, paveikslą „Ramybė“ struktūrinės analogijas?

Retesniu dalyku konferencijų praktikoje reikėtų laikyti tai, kad Kongresų rūmų vestibulyje buvo surengta dalyvių mokslo darbų ekspozicija, o vienas vakaras buvo skirtas pačių dalyvių koncertui, jau nekalbant apie kitus koncertus, priėmimus ir vaišes. Mūsų eksponuotus darbus padovanojome Tarptautinio semiotikos instituto Imatroje bibliotekai, o institutas Lietuvos muzikos akademijos bibliotekai padovanojo per 20 naujausių knygų. Tuo būdu kongresas buvo visapusiškai turtinantis, įvairus ir įdomus.

Apie mokslinių darbų turinį dabar sunku būtų kalbėti, nes vienu metu tegalima išklauasyti tik dalį pranešimų, todėl reikia laukti darbų paskelbimo knygoje *Acta Semiotica Fennica*, kuri bus išspausdinta JAV-se.

Negalima nepaminėti Tarptautinio muzikos prasmės projekto koordinatoriaus, Lietuvos muzikos akademijos praeities rektorius Eugenijaus Ignatino, konstruktyvios pagalbos, Sauliaus Karoso labdaros ir paramos fondo, Čiurlionio draugijos Kauno skyriaus, Šiaurės Ministrų tarybos informacijos biuro Vilniuje, ypač pačių kongreso rengėjų paramos. Tačiau negalima nepaminėti ir fakto, kad tiek rėmėjai, tiek ir mes susidūrėme su dideliais, reikalaujančiais daug laiko ir energijos, informavimo sunkumais bei painiava.

Norėtusi, kad ir muzikos prasmės tarptautinį tyrimą plačiau įsijungtų mūsų muzikologai ir etnomuzikologai, atliekajai, kuriems priimtini interpretavimo meno apibendrinimo klausimai. Tačiau mums nėra lengva aprėpti tą didžiulį tarptautinį mokslo potencialą. Mūsų muzikologija jauna ir trapi. Projekte gi aktyviai dalyvauja didžiųjų pasaulio universitetų, su beveik tokstante veiklos istorija, mokslininkų grupės su savo auklėtiniais, pavyzdžiui, iš Sorbonos, Bolonijos universiteto, turinčių muzikologijos padalinius. Todėl mums derėtų laikytis apdairiai.

Reikėtų dar kartą priminti, kad, dėl istoriškai susiklosčiusių aplinkybių, muzikos teorijos, istorijos katedros Lietuvos aukštosiose mokyklose buvo, manyčiau, ir dabar yra savo mokyklų poreikių sferos ribose. Šias katedras sąlyginai galima būtų pavadinti taikomosios muzikos teorijos, istorijos katedromis, be kurių, žinoma, negalima apsieiti. Naujai įsikūre muzikologijos institutai tik pradeda savo veiklą, turi aiškesnį užsilikusių problemų ir iš esmės nesiskiria savo mokslininkais nuo taikomųjų muzikos teorijos bei istorijos katedrų. Bibliotekos, kuriomis naudojasi institutai, yra nepritaikytos mokslo darbams.

Tuo būdu muzikos teorijos, istorijos katedros bei institutai, analogiški dailės teorijos padaliniai kitose aukštosiose mokyklose, atsidūrė meno pe-

dagogikos institucijų vaidmenyje. Muzikologų, dailėtyrininkų sambūriai kūrybinės sąjungose atlieka meno skleidėjų vaidmenį. Jie visi yra nepažeidžiami, tačiau jie nepajėgūs fundamentiniams tyrimams dėl savo darbo specifikos, dėl savo pareigų sąžiningo atlikimo. Lieka daug muzikos, dailės klausimų, neatsakytų teoriniame lygmenyje.

Todėl dabar, kai ryškiai juntame ateinant tarpdalykinių, tarpmeninių pažinimo darbų erą, reikėtų rimtai pagalvoti dėl nedidelės, bet pajėgios fundamentiniams tyrimams muzikologijos institucijos įsteigimo Vilniaus universitete, kur mokslininkai, geriau negu kitur, pajustų kitų mokslų potencialą. Tai reikėtų teisingai suprasti — čia kalbama ne apie paralelizmą kitų muzikologijos institucijų atžvilgiu, o apie naujo kokybinio darinio — fundamentinių tyrimų, žinoma, drauge ir studijų, institucijos su milijonine biblioteka ir fundamentinių mokslų didesnio poveikio galimybe, organizavimą. Aišku, kad iškilis lėšų problema. Tačiau, perkėlus į universitetą vienos kitos etatinės vietos lėšas iš kitų muzikos teorijos, istorijos katedrų respublikoje, kurios net nepajustų tokios operacijos, problema išsispresėtų be skausmo.

Tikrai reikia džiaugtis, kad literatūros, dailės, filosofijos arealas yra A. J. Greimo semiotikos studijų ir tyrimo centro Vilniaus universitete dėmesio akiratyje, su savo plačia ir gilia veikla, tačiau, pridėjus muziką, sunku būtų viską jam aprėpti. Be to, kongresuose, pasikalbėjus su kitų šalių mokslininkais, sužinojome, kad didžiausiose universitetuose, kaip jau minėjome, yra muzikologijos departamentai, o muzikos teorijos ir istorijos katedros — kitose aukštosiose mokyklose.

Darbo pasidalijimo variantų kitų valstybių aukštosiose mokyklose būna įvairių, bet jie egzistuoja. Pavyzdžiui, Krokuvoje universitete yra padalinys, kuris aprėpia muzikos istoriją ir senąją muziką, o visa kita — kitose aukštosiose mokyklose. Mano supratimu, Lietuvos muzikos akademijos Muzikologijos institutas arba bent kai kurie jo padaliniai turėtų būti įkurti Vilniaus universitete. Čia įkūrėjai tiesiog neatsisveikė ar nesuprato Muzikos akademijos ir universiteto galimybių, jų veiklos sferos.

Pagalvojus apie muzikos prasmės kongresų mokslinį turinį, tikrai pradėti suprasti, kiek daug dar nežinomų dalykų, paslapčių. Tačiau lietuvių patarlė sako: bijai vilko —

neik į mišką. Ir tai truputį padrasina. Man atrodo, kad šiame projekte, iš viso semiotikoje, vertėtų daugiau ieškoti tyrimų krypties kompasą. A. J. Greimas sako: „...mums rūpi viskas, mūsų tyrimo objektas iš principo yra bet kas...“ (A. J. Greimas. *Iš arti ir iš toli*. Vilnius: Vaga, 1991, p. 94). Taigi ir kompasas yra svarbus dalykas, nes jis daugiau nukreiptų tyrimus į nujaučiamą nežinomą dalyką, paslapties atskleidimą. Bent man šiuo metu kompasas vaidmenį atlieka skaitmeninė muzikos reiškinio išraiška ir bendrybių atskirųjų visapaimantumas. Visuomet prisimenu A. J. Greimo teiginį, kad „...apie tiesą šiandien galima kalbėti tik dviem hermetiškom kalbomis — poetine ir matematine“ (ten pat, p. 80). Tačiau svarbiausia čia būtų popiežiaus Jono Pauliaus II išsakyta mintis, kad mąstymas tada rezultatyviausias, kai proto veiklai mes sukuriame „...dvasinį klimatą, pasižymintį nuolankumu, nuoširdumu, drąsa, garbingumu, pasitikėjimu, atidumu kitiems, atvirumu Paslapčiai“ (*Europos lietuvis*. Vilnius, 1993.09.23, p. 4). Tokia mąstymo etika labiausiai būdinga, mano supratimu, išskirtinėms kongreso asmenybėms, iš kurių vertėtų keletą paminėti.

VII muzikos prasmės bei reikšmės kongreso vadovas — suomių muzikologas ir semiotikas E. Tarasti — mūsų tėvynainio A. J. Greimo mokinys ir bendramintis. Jo semiotikos darbų aruode ne viena knyga, plati studija apie svarbią M. K. Čiurlionio kūrybos savybę — muzikos ir dailės sąveiką, mokiniai iš įvairių pasaulio kraštų, tarp jų ir iš Lietuvos. Mums jis skiria ypatingą dėmesį, visokeriopą pagalbą, o A. J. Greimą vadina „didžiuoju lietuvių filosofu“. Be E. Tarasti neapsiejo nė vienas muzikos prasmės kongresas. Pavyzdžiui, jis buvo kongresų Sorbonoje (tema „Universalumai muzikoje“, 1994 m.), Bolonijos universitete (tema „Muzikos prasmė, tarp pragmatikos ir retorikos“, 1996 m.) — viceprezidentas. Jo planuose — būsimų kongresų projektai su aktualiausiomis mokslo temomis, kadangi semiotikos objektu šiandien tampa žmogus ir jį supanti aplinka.

Costin Miereanu — rumunų kilmės Prancūzijos kompozitorius, muzikologas bei semiotikas, kurio disertacijos vadovu buvo A. J. Greimas. Jis yra Prancūzijos Nacionalinio mokslinių tyrimų centro padalinio — Šiuolaikinio meno estetika — vadovas, Estetikos ir meno mokslo instituto Sor-

bonoje vadovas, buvo IV muzikos prasmės kongreso „Universalumai muzikoje“ (1994) vadovas. VII kongresui jis įvedojuostas pagalba pateikė savo baletą „Orison“ (1998-2000), užsakytą Paryžiaus Nacionalinio operos teatro, skaitė pranešimą, kuriame išdėstė savo kūrybinius principus.

Didžiosios Britanijos, Škotijos sostinės Edinburgo, užimančio II vietą po Londono knygų leidybos apimtimi, universiteto, įkurto tik 4 metais vėliau už Vilniaus universitetą, muzikologijos departamentą profesorius Raymond Monelle — irgi vienas kongreso įžymybių. Jo darbai, parašyti knygų turinys yra šio tarptautinio tyrimo teorinių pagrindų sudėtinė dalimi, tai lyg ir A. J. Greimo darbų tęsinys jo idėjų šviesoje. Iš šio kongreso parsižėmė R. Monelle naujausia knyga *Muzikos prasmė* (The Sense of Music), kuri yra beveik analogišku pavadinimu, kaip ir A. J. Greimo knyga prancūzų kalba *Apie prasmę* (1970). Jis domėjosi faktais, susijusiais su A. J. Greimo ir jo tėvų gyvenimu bei darbais Pirmojo pasaulinio karo ir pokario laikotarpiu Kūpiškyje ir kai ką galėjau paaiškinti, remiantis knyga *Ir mes kupiškėnai* (Vilnius, 1997), kurią dėl visa ko buvau įsidėjęs.

Viena didžiausių delegacijų su žinomais pasaulyje semiotikais Leo Treitler (New York) ir David Lidov (Toronto) buvo iš Šiaurės Amerikos. Iš darytų pranešimų man puikų įspūdį paliko semiotiko Ross Feller (Milledgeville) darbas (Iconic Resemblance ir Brian Ferneyhough's *Trittico per Gertrude Sten*) savo įspūdingais muzikos pavyzdžiais. Gausi delegacija su žinomais muzikologais bei semiotikais Judith Cohen (Tel-Aviv), Marina Ritzarev (Ramat-Gan), Gershon Stern (Jerusalem) buvo iš Izraelio.

Naujus muzikos ekologijos ir biosemiotikos dalykus gvilveno Mark Reybrouck (Katalikiškasis Leuven universitetas, Belgija). Palyginti artimus mano tyrimams klausimus intonaciniame muzikos alfabete aptarė muzikologė ir semiotikė Julia Kursell (Muenchen). Italijos ir Prancūzijos, Lenkijos ir Ispanijos, Meksikos, Rumunijos, Ukrainos ir daugelio kitų šalių mokslininkai įvairiausiais požiūriais aptarė muzikos reikšmę.

Kongresas baigėsi, prasidėjo darbas: ruošiami pranešimus spaudai, siuntinėjame užrašytus savo darbus kolegoms iš kitų valstybių, kai ką ir savo spaudoje perpasakojame, keiliame problemas ir jų sprendimo kelius. Žinoma, tai daryti tenka atsakingai, nes tarp

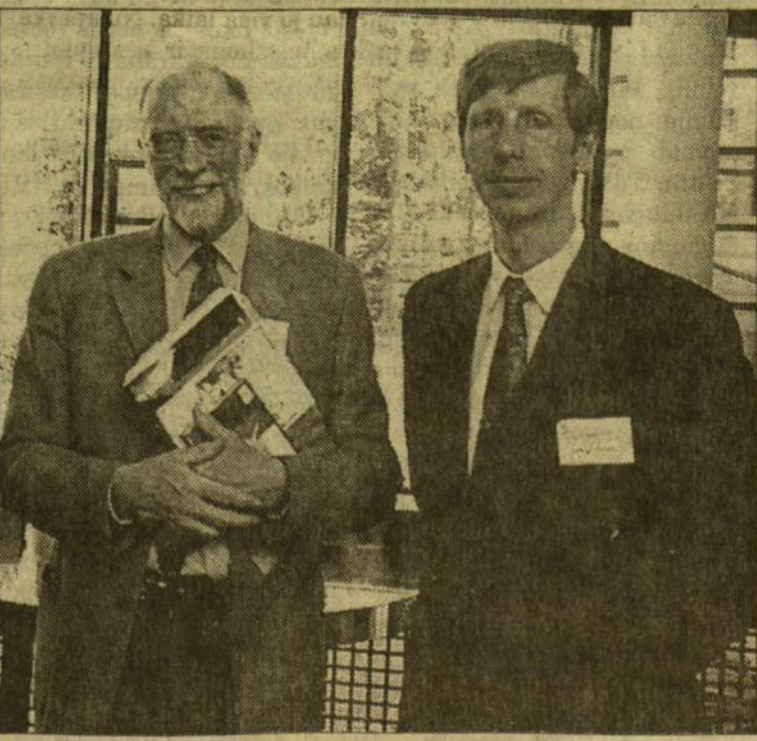
kongreso įvairiautės publikos vis tik aptikome, kad ir nedaug, nežinančių nei Lietuvos, nei M. K. Čiurlionio. Tad kitą kartą išgirsti tokius žodžius tikimybė yra tikrai mažesnė.

Muzikos prasmės didžiulio masto tyrimas vienaip ar kitaip atspindi viso pasaulio muzikos turinį ir tuo pačiu žmogų. Lietuvos muzikologai ir semiotikai ateityje apie tai numatomame kongrese Paryžiuje arba Krokuvoje tikrai turės ką pasakyti. Reikėtų projektui skirti nuolatinį dėmesį, galbūt net valstybiniu mastu. Jeigu šiame projekte dalyvauja Prancūzijos mokslo ministerija, remia ją Suomijos švietimo ministerija, nemažai žinomų fondų, tai ir mūsų ministerijoms tiktų bent jau simboliškai dalyvauti šiame darbe. Būtų įdomu ir sveikintina pamatyti projekto kongresuose muzikologų bei semiotikų ir iš užsienio lietuvių gretų, jau vien dėl to, kad muzikinė lietuvių veikla, pavyzdžiui, JAV-se, tikrai turtinga, o vieno iš retų pasaulyje J. Žilevičiaus-J. Kreivėno muzikologijos archyvo Čikagoje fondai atveria galimybę pateikti įdomių dalykų ir pagarsinti pačią muzikologijos saugyklą.

Muzikologams ir semiotikams vertėtų nuodugniau žinoti apie atliktus tarptautinio tyrimo darbus ir jų perspektyvą, susitikus tiesiog pasitariti su šio užmojo vyriausiuoju dirigentu — Eero Tarasti.

VII muzikos prasmės bei reikšmės kongresas lyg ir simbolizuoja mūsų įžymybių lietuvių susitikimą: M. K. Čiurlionio, kurio kūryba, labiau negu kurio nors kito pasaulio menininko, atitiko kongreso temą „Muzika ir menai“. A. J. Greimo, kuris iškėlė idėją per muzikos prizmę pažvelgti į kitus menus, tuo pačiu ir į patį žmogų. Tačiau reikėtų priminti, kad muzikos struktūrinių reiškinų skaitmeninė išraiška bei tikimybinis įvertinimas analogijų pagalba įmanomas išplesti dailei ir poezijai tirti. Tai mums rodo tikimybės skaidių teorijos pagrindėjo Jono Kubiliaus tiksliojo mokslo didelės ateities galimybes meno pažinime. „Visas tikslusis mokslas ir yra būtent natūraliai struktūralistinis, nes kito kio jo ir negali būti“, — sako A. J. Greimas (*Iš arti ir iš toli*. Vilnius: Vaga, 1991, p. 40). Tuo būdu tarpdalykinių, tarpmeninių reiškinų gilus suvokimas, minties polėkio galia simboliškai lyg ir sujungė šiuos mūsų įžymius žmones po Imatros Kongresų rūmų skliautais Suomijoje.

Karolis Rimantas Kašponis

Septintojo tarptautinės muzikos prasmės kongreso Suomijoje — dalyviai (iš kairės) Raymond Monelle (Edinburgo universitetas) ir Darius Kučinskas.

VII tarptautinis muzikos prasmės kongresas Suomijoje 2001 m. birželio 7-10 d. Kongreso dalyviai (iš kairės): Rimantas Kašponis, Costin Miereanu (Sorbona), Darius Kučinskas Kongresų rūmuose Imatroje.

Aleksandras Radžius

ERDVĖ IR TU

Naktis yra visatos palytėjimas,
žemės epiderminis kontaktas su erdve.
Girdėti elektronų kosminis kalbėjimas,
matyti tolstančių galaktikų minia.

Užmerk akis, toli nuo žemės atitrūkęs,
esi dalelė laiko ir erdvės,
esi jau debesėlis, toks švelnutis ūkas,
kurio stiklai ir bangos niekad neregės.

Ir niekad negrąžins atgal į žalią žemę,
gilumon vilioja kosminė daina.
Ten šviesoj ir greity, ir tamsoj gyvena
tolstanti galaktikų minia.

AMŽINYBĖS DVARAS

Ugninės bitės per mėlynę skrenda,
Auksinį medų neša į erdves.
Kažkur toli jos avilį suranda
Ir laukia ten ateinančio manęs.

Kažkur ten dunkso amžinybės duras,
Nematomi jo bokštai, nei langai,
Tik spindi bičių nešamas nektaras,
Tik dūzgia jų neregimi sparnai.

ŽALIOJI PLANETA

Gyvena slėny žiedas, žiogas ir žmogus.
Žali. Visi žali ir gražūs.
Tarytum Alpių svaigūs ežerai,
tarytum akvarelinis peizažas
pačioj erdvės gelmėj.

Keliauja žiedas, žiogas ir žmogus
per savo žalią slėnį.
Griežiklis glaudžias prie širdies,
skambus smuikelis po ranka,
aplankui plazdanti žolė,
linų dar mėlyna banga
pačioj erdvės gelmėj.

Ach, nežiūrėk, netyrinėk stiklais šviesiais
ir neskaičiuok jų žingsnių, jų takų.
Klausyk: dainuoja slėnyje žmogus,
dainuoja žiogo smuikas,
o žiedas klausosi ramus
pačioj erdvės gelmėj.

Klausyk. Tiktai klausyk.
Ir bus ilga pavasario diena.
Parduok pasaulį ir namus,
kad tik aidėtų ši daina
pačioj erdvės gelmėj.

SUGRĮŽIMAS Į MĖNULĮ

Manęs sugrįžusio
nebepažintų
žemaitiškas mėnulis,
kuris kadaise
ritosi bangom,
kai Masčio ežero pakrantėj
ieškojom vėjo ajeruos.

Manęs nebepažintų
koplytstulpio mėnulis,
tarp samanų paslėpęs
savo pilką veidą.

Bet aš pažinčiau jį,
įšalusį į Masčio tylų veidrodį,
pažinčiau iš mirties prikeltoį
koplytstulpio viršūnėj.

KELIONĖS GIESMĖ

Jau kyla kyla aukštos burės,
ir jau plaukiu iš uosto
pro Žemės žydintį Mėnulį
į Paukščių Tako juostą.

Taip sugrįžtu aš vėl į naktį —
visatos platų langą,
kur mano sielą — baltą jachtą —
linguoja tylios bangos.

Šviesom apsunkusios girliandos
į tolių nubanguoja,
ir skleidžiasi kita padangė
sodyboj tolimojoj.

DULKĖ VISATOJ

Aš, pasigavęs
galaktinį žaibą,
vėl panorėjau
būti ugnis.
Į mano plaukus,
į mano veidą
krinta visatos
žalia kibirkštis.

Noriu sudegti
be dūmo, ugnies,
žybtelti noriu,
kaip elektronas,
ir suvirpėti
dulkės visatoj,
glaukintis prie saulės
ir prie žvaigždės.

Į tėvynę — kūrybos sparnais

Šįmet kovo 23 d. buvo paminėtos poeto Aleksandro Radžiaus penktosios mirties metinės. Žurnalistas, mokytojas, poetas, visuomenės ir kultūros veikėjas buvo žinomas išeivijos pasaulyje, o Lietuvos literatūriname poetine danguje jo kukli žvaigždėlė užsižiebė tik 1999 m. Leidykla „Naujasis lankas“ išleido poezijos knygą pavadintą *Paukščių taku*. Į šią knygą sudėti A. Radžiaus šešių poezijos knygų, išleistų Amerikoje, tekstai. Knygos mėcenatai — poeto žmona Genovaitė Radžiuvienė, sūnūs — Aleksandras, Eimutis, Nerimantas; Regina Radžiūtė-Sirutienė; Marija Noreikienė. Skoningas ir idomias iliustracijas knygai pateikė poeto dukraitė Austė Radžiūtė.

Žvaigždžių poeto Aleksandro Radžiaus knyga giminių ir artimųjų dėka suspindėjo Lietuvoje. Buvo įvykdytas jo pomirtinis noras — pasiekti nepasiekiamą tėvynę, nors kūrybos sparnais atplasnėti į ją. Noras tapo realybe, išleidus beveik jo visos poezijos knygą *Paukščių taku*.

Knyga pristatyta plačiai visuomenei, surengti vakarai — Lietuvos Etnokosmologijos muziejuje Molėtuose; Maironio lietuvių literatūros muziejuje Kaune; „Carito“ patalpose Jonavoje. Į renginius iš JAV buvo atvykusi Marija Noreikienė. Šio straipsnio autorė supažindino su poeto gyvenimo ir kūrybos keliais. Aktorius Petras Venslovas skaitė poeziją.

Šįmet, minint tarptautinę kosmonautikos dieną, apie poetą ir jo knygą buvo kalbama Ryšių ir Telekomunikacijos muziejuje Kaune. Dalyvavusieji susidomėję klausėsi pranešimo apie kurėją — žvaigždžių poetą.

Aleksandras Radžius priklausė Rašytojų draugijai, savo poeziją spausdino įvairiuose laikraščiuose, žurnaluose, almanachuose, antologijose Vokietijoje, Amerikoje. Išleido šešias poezijos knygas. Literatūrinis bagažas nemenkas, tačiau niekada nelaikė savęs poetu. Sakydavo, kad tai jam yra mielas ir artimas širdžiai užsiėmimas, o pagrindinė jo poezijos tema — kosmoso platybės, kurios jį pakerejo jau nystėje, užburė ir paviliojo visiems laikams. Poezijos knygų pavadinimai nusako mums jo pagrindinę kūrybos temą: *Paukščių takas* (1961), *Baltasis Mėnulis* (1975), *Priimk mane, Mėnuli* (1980), *Keliaujame abu, Mėnuli* (1991), *Ruduo Mėnulyje* (1994), ir tik paskutinė knyga išsiskiria savo tematika ir turi pavadinimą *Kryžių kalnas* (1995).

Aleksandras Radžius liko ištikimas savo pasirinktai kūrybos temai iki gyvenimo pabaigos. Jo gyvenimas buvo neatsiejamas nuo žvaigždžių ir planetų. Teleskopo pagalba nuolat stebėdavo dangaus erdvę, vedė užrašus. Bendradarbiavo spaudoje, rašydamas mokslinėmis-astronominėmis temomis. Planetos, galaktikos, žvaigždyniai jam buvo brangūs ir artimi, neatskiriama jo gyvenimo dalis. Todėl jo poezijoje žvaigždės ir galaktikos užima pirmą vietą, tampa pagrindine tema.

Aleksandras Radžius gimė 1915 m. lapkričio 10 d. Smolenske, Rusijoje. Čia tuomet gyveno jo tėvai, pasitraukę nuo Pirmojo pasaulinio karo baisumų. Vėliau visa šeima grįžo į tėviškę — Telšius.

Aleksandras mokėsi Alsėdžioje, Telšių gimnazijoje. Čia užsižiebė jo kūrybinė žvaigždėlė — kartu su kitais draugais (vienas jų Paulius Jurkus, su juo artima draugystė tęsėsi iki poeto mirties), turinčiais polinkį į literatūrą, įkūrė ir redagavo žurnalą *Šešios žaros*. Vėliau savo autobiografijoje jis parašys — „Prisipažįstu, kad gimnazijoje mėgau literatūros pamokas. Sekėsi. Bet mėgau ir matematiką, ir fiziką, ir astronomiją, kuri, kaip mokomas dalykas, vadinama kosmografija (...) Stebėdamas padangę, pradėjau susigaudyti žvaigždynuose ir vaikščiodavau tarp jų, tarytum fantastiško padangių miesto gatvėmis. Žvaigždės tapo artimos, savos, lyg mielos bičiulės. Vadinau jas vardais, ir jos kalbino mane savo gilia erdvine tyla. Ilgainiui susipynė poezija su astronomija. Ėmiau rašyti astronominės tematikos eilėraščius“.

Baigęs Telšių gimnaziją, persikėlė į Kauną, įstojo į Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakultetą, dirbo. Sukūrė šeimą. Artinantis antrajai rusų okupacijai, buvo priverstas su šeima pasitraukti į Vakarų. Įsikūrė Vokietijoje, Kempteno stovykloje. Gyvenimas nebuvo lengvas — kamavo pilka stovyklinė buitis, šaltis, rytdienos netikrumas. Išeiviai manė, kad pasitraukimas tik laikinas, gyveno viltimi, kad tuojau sugrįš į gimtuosius namus. Tas laikinumas tęsėsi penketą metų Vokietijoje. Aleksandras Radžius mokytojavo stovyklos gimnazijoje — dėstė anglų kalbą, bendradarbiavo spaudoje, dalyvavo ateitininkų organizacijoje. Jis atgaivino stovykloje skautų draugijos veiklą, įkūrė „Tėviškes tuntą“. Gyvendamas sunkiomis stovyklinėmis sąlygomis, jis neatsisakė savo pomėgio — aistros, pasigaminio teleskopėli ir jo pagalba stebėjo, grožėjosi dangaus kūnais, tarėsi su astronomijos srities specialistu R. Zaluba.

1950 metais Radžių šeima, gavusi iškvičimo dokumentus, išvyko į JAV ir apsigyveno Baltimorėje. Daugeliui lietuvių naujoje žemėje teko dirbti sunkius juodus darbus. Radžių šeimai pradžia taip pat nebuvo lengva. Kiek vėliau Radžius gavo braižytojo darbą, mokytojavo lituanistinėje šeštadieninėje mokykloje, dalyvavo visuomeninėje veikloje. Čia jis vėl pasineria į dangaus studijas — skaito astronominę mokslinę literatūrą. Savo namuose, virš darbo stalo pasidaro stoglangis, kad žvaigždės ir planetos būtų artiau jo visą laiką. Nusiperka tikrą teleskopą ir kas vakarą skuba su juo į parką stebėti žvaigždės ir planetas. Jis tvarkingai rašo stebėjimus į sąsiuvinius, o patirtas ir išgyventas emocijas išlieja eilėraščiuose.

Pirmas kūrybinis debiutas — 16 eilėraščių, išspausdintų poezijos almanache *Verpetai*, Vokietijoje. Ten pat parašė ir išleido dvi poezijos knygeles vaikams. Amerikoje 1956 m. mašinėlė išspausdino ir savo draugams padalijo 47 puslapių knygėlę, pavadintą *Atsikryslis*. Joje buvo išspausdintas „Zodiako ženklų ciklas“. Eilėraščius spausdino periodikoje ir, tik draugų paragintas, 1961 m. išleido savo pirmą knygėlę *Paukščių takas*. Su savo kūryba išėjęs į Paukščių Taką, liko jame iki gyvenimo pabaigos. Ypatinę vietą savo kūryboje jis skiria Mėnuliui. Gyvena Baltame

Menulio mieste, keliauja, draugauja, kartu liudi ir džiaugiasi su juo. Jis mus kviečia klausytis kosminės dainos. Jo herojai žvaigždynai — Grigo Ratai, Sietynas, Orionas, Septyni Šienpjoviai, o taip pat planetos Marsas, Saulė, Jupiteris, Saturnas, Neptūnas, Venera, Uranas, Plutonas.

Didelio dėmesio literatūriname išeivijos gyvenime susilaukė jo poezijos knyga *Ruduo mėnulyje*, išleista 1994 m. Čikagoje. Ši knyga viena stambiausių, lyg dviguba. Gal poetas manė, kad tai jau paskutinė jo knyga. Jis jautė, kad atėjo gyvenimo ruduo. Laiške savo draugui ir beveik visų knygų dailininkui P. Jurkui rašė: „Nemanau, kad reikėtų keisti viršelį. Jame daug rudėjančios nuotaikos, kuri derinasi su mano dabartine būseną. Esu jau senstėjęs, širdies ligos užgultas, bet optimistas ir džiaugiuos kiekviena diena, kiekviena spalva, kiekviena gražiu žodžiu, kiekvienu skambiu garsu...“ (1994 m. spalio 25 d.)

Knygoje trys eilėraščių ciklai ir atskiras haiku skyrius. Tai buvo didelė staigmena. Haiku jis susižavi 1980 m. Prisimena, kad „buvo beveik susirgęs haiku liga“. Laiške Bernardui Brazdžioniui rašė: „Haiku išreiškia momento išpūdį, atskleidžia kūrybinį impulsą. Greitai pradėjau pasigesti daugiau erdvės idėjai išplėtoti, vaizdai išvystyti. Pradėjau rašyti eilėraščius, kurių posmai buvo grynai haiku. Tokius eilėraščius pavadinu haiku vėriniais...“ (iš laiško, rašyto 1995 m. sausio 27 d.)

Literatūros klasikui Bern. Brazdžioniui šie eilėraščiai padarė išpūdį ir jis besidžiaugdamas rašė: „Malonus Kolega, ačiū už netikėtą, nelauktą poezijos rinkinį *Ruduo mėnulyje*. Pasirodo ir gyvenimo rudeny geras poetas gali pajausiti, surasti, išreikšti labai daug gyvenimo prasmę paprastu, neįmantriu, poetiškai jautriu žodžiu. Nuo klasikinės pėdų ir strofų formos pasukus į laisvą eiliavimą, autoriui nepakenkė,

Leidykla Tyto Alba Vilniuje išleido Australijos lietuvių Jurgio Janavičiaus knygą *Tada ir mes*. Dalyvaujant Lietuvoje viešėjusiam autoriui ir jo žmonai Jolantai, Aktorių namuose buvo surengtos šios knygos sutiktuvės.

— Šios knygelės ištakomis būtų galima vadinti tuos tolimus metus, kai Kanados lietuvių laikraštyje perskaičiau Balio Rukšos eilėraščių „Ir mes pavasariom“. Tasyk man pirmą kartą krito į akis juodu ant balto išspausdinti žodžiai iš to eilėraščio „tada ir mes“. Nuo to laiko daug vandens nutekėjo, kol Lietuvos kultūrinio savaitraščio *Šiaurės Atėnai* bendradarbiu Prano Morkaus paskatintas, pradėjau rašyti ir spausdinti „Laiškus iš Australijos“. Tie laiškai ir sudaro knygos pagrindą, — maždaug tokiais žodžiais savo knygą pas skaitytojus palydėjo J. Janavičius.

Jis dar paaiškino, kodėl knygą pavadino poeto, rinkinio *Ugnies pardavėjas*, kitų poezijos knygų autoriaus, buvusio Kanados miškų kirtėjo, o dabar į Lietuvą pas savo šeimą grįžusio, B. Rukšos eilė-

Poetas Aleksandras Radžius (sėdi) ir rašytojas Paulius Jurkus su knyga „Tada ir mes“, kurioje yra eilėraščių, haiku ir kitų kūrybinių sparnų.

atvirkščiai, padėjo, atjaunino. Vieną kitą paskaitęs, tuojau sustojau ilgiau prie viso haiku skyriaus. Jie mane tiesiog užburė (...) Kolega impresionistiskom spalvom tapai... Aleksandrai Radžium, poezijos Galilėjai, tu nugalėjai“ (1995 m. sausio 19 d.).

Knygoje *Paukščių taku* skaitytojas gali susipažinti su visomis autoriaus knygomis ir paklajoti po jo kosmines poetas erdves. Savo poetiniame pasaulyje jis jungia mūsų trapią Žemę su žvaigždėmis, galaktikomis. Jis teigia, kad mes tik mažieji Žemės piliečiai, mažosios šios Žemės dulkės ir tik Aukščiausioje galioje tvarkyti visa, kas yra erdvėje. Poetas pats paslneria ir mus panardina į erdvių okeaną. Jo

eilėraščiai parašyti klasikine forma, skamba lengvai, lyg šaltas galaktikų vėjas ir mėnulio šviesa mūsų sūptų. Klaidojamas kosminiame pasaulyje, jis ieško atsakymų į būties ir nebūties klausimus. Prisipažįsta, jog kosminis pasaulis jam artimas dar ir dėl to, kad per jį jis sugrįžta į savo gimtuosius namus, kurių pasiekti nebegali.

Autobiografijoje rašė: „Dažnai grįžtu tėvynėn mintimis, svajonėmis ir eilėrašciais, tėvynėn grąžina Šiaurės žvaigždė ir Grįžulo ratai, kurie taip pat spindi ir čia, ir ten...“

Aleksandro Radžiaus poezija pagaliau pasiekė gimtosios tėvynės krantus.

Virginija Paplauskienė

Laiškai iš Australijos

raščio žodžiais. Esą, jie primena, kad praeitis yra mūsų tėvynė, kad vakar mes visi buvome ten ar kažkur, kad šiaurinė diena gyvuoja ir remiasi praeimi.

Knygoje išspausdinti neilgi rašiniai, kurių daugelio praeitis kaip tik siejasi su dabartimi. Tai matyti kad ir iš čia

spausdinamo knygos rašinio „Tada ir mes“, kur cituojamas ir B. Rukšos eilėraščių.

— Nuo antrosios Sovietinės okupacijos traukdamasis į Vakarų ir apsigyvenęs Australijoje, daug metų dirbau hidrografijos žinybose, todėl teko daug važinėti, keliauti ne tik

Nukelta į 4 psl.

Knygos *Tada ir mes* sutiktuvės — J. Janavičius ir jo žmona Jolanta. Algimanto Žižiūno nuotrauka.

Laiškai iš Australijos

Atkelta iš 3 psl.

po šį žemyną, bet į po kitus kraštus, stebėti gyvenimą, patirti daug nuotykių. Kiekvienas knygoje įdėtas rašinys atspindi kokį nors mažą nuotykių, kuris, išgilinus, mano rašiniuose virsta metafora, — kalbėjo J. Janavičius.

Tiesa, sutiktuose kalbėjęs, menotyrininkas ir poetas A. Andriuskevičius pastebėjo, kad nelengva „įkasti“, suvokti J. Janavičiaus rašinius, vaizduojančius pasaulį kaip mįslę. Bet, pasak prelegento, jei nesupranti kūrinio, tai dar ne reiškia, kad jis skaitytojo nepaveikia. O iš New York atvykęs režisierius J. Jurašas sakė, kad tas J. Janavičiaus rašinių sudėtingumas mus moko įdėmiau stebėti ir suprasti gyvenimą.

Poetas Sigitas Geda kalbėjo, kad J. Janavičiaus rašiniai liudija Australijos lietuvių aukštą savimone. Pasak S. Gedos, pats didžiausias šios knygos veikėjas yra laikas ir autorius. Tačiau tie J. Janavičiaus rašiniai gal ir netelpa į tikrosios literatūros rėmus, o yra tik tai, kas nuo jos atlieka. Tai lyg prie trobos (suprask — literatūros) suręstas priestatas arba maža trobelė.

Ta proga S. Geda paminėjo autorius brolį — iškilų mūsų literatūros asmenybę rašytoją-prozininką, Lietuvoje ir išeivijoje, ypač žurnalo *Metmenų*

aplinkoje, pagarsėjusios poetės Aldonos Veščionaitės vyrą Vytautą Janavičių, išeivijoje parašiusį žymius kūrinius — romaną *Nevykėlio užrašai*, apysaką *Pakeliui į Atėnus*. S. Geda pridūrė, kad savaitraštis *Šiaurės Atėnai* rengiasi perspausdinti V. Janavičiaus romaną *Nevykėlio užrašai*. Pasak egzodo literatūros tyrinėtojo R. Karmalavičiaus, šiame romane autentiškas tikrovės išgyvenimas, kiek kitaip negu brolio Jurgio knygoje, perteikiamas prieštaringu (ambivalentišku) prasmės ir raiškos santykiu.

Knygos *Tada ir mes* pristatyme kalbėjęs tapytojas A. Šaltenis pripažino, kad vertos dėmesio paties autoriaus knygos iliustracijos. Jis pats taip pat apipavidalino ir savo knygos viršelį, ne kompiuteriu, o jo paties ranka užrašyti ir rašinių pavadinimai. Beje, ne tik Vilniuje, bet ir Šiauliuose, Kaune anksčiau buvo surengtos J. Janavičiaus piešinių — grafikos parodos. Pasirodo, autorius ne šiaip piešimo mėgėjas, bet — studijavęs Dailių menų fakultete Sidneyje.

Kad *Draugo* skaitytojai susidarytų tikslesnį vaizdą apie J. Janavičiaus knygą, autoriui sutikus, pateikiame porą jo rašinių su autoriaus iliustracijomis.

Algimantas Antanas
Naujokaitis

Tada ir mes

Penktojo dešimtmečio pradžioje išsikirkpau iš lietuviško laikraščio *Balio Rukšos* eilėraščių

IR MES PAVASARIOM:

Klausyk, ir mes pavasariom,
kai vėjas
Padvelks pernykščiais
lapais ir žole,
Ir iš miškų sugrįžtantis
kirtėjas
Šauks apie pinigus visa
gerkle, —

Tada ir mes, kurių kišenės
tuščios,
O širdys pilnos jausmo ir
kalbos, —
Tada ir mes suriksim, kad
muštis
Pavasariom ir laimę nepabos.

Dabar va laikau tą pageltusį popierėlį rankoje, o mintys skrieja...

Mazdaug tuo pat metu, kai Kanadoje spausdinosi Rukša, lietuvių dailininkų draugija „Aitvaras“ vienoje iš Sidnėjaus rotušių surengė šokių vakarą su meno programa, loterija ir muzika — grojo Vytauto Sparnelio kapela.

Vakaras prasidėjo valse „Ar

J. Janavičius. Iš knygos *Tada ir mes*.

laimė ta sugrįš". Bet, jau pasigirdus pirmiems valso takams, rotušės laiptinėje įvyko susistumdymas su atvykusiais iš šiaurės kiek įkaušusiais kirtėjais. Kirtėjai reikalavo įėjimo bilieta, o rengėjai nerodė jokio entuziazmo bilietus jiems parduoti.

Vėliau, kai atsidarė bufetas, kirtėjai garsiai reikė savo nepasitenkinimą. Mes, šaukė jie, nenorime jokių lietuviškų dešrų, kopūstų ir juodos duonos, duokite mums baltų sendvičių su australiška arbatine ir ne-kaišokite mums tų savo ramunių — mums burtų nereikia.

Tada ir mes knygos sutiktuvių publika. Pirmoje eil. iš kairės: poetas B. Rukša, savaitraščio *Šiaurės Atėnai* redaktorė J. Visockaitė, J. Janavičienė. Algimanto Žižiūno nuotrauka.

Šokių salėje šalia rojalio rengėjai pastatė gal metro aukštumo vazą su auksiniais mimozų žiedais. Žiedai atrodė stulbinamai, bet, kai Vytautas Sparnelis, vilkintis puikiu juodu kostiumu, priimdamas plovimus už kapelos repertuarą, atsirėmė į tą aukštą vazą, jis neteko pusiausvyros ir griuvo, nes vaza, pasirodo, buvo dar visai minkšto molio, tik žaliai nudažyta. Sparnelis atsistojo

Viengungių stovykla

Imigrantai, dirbantys prie Waragambos užtvankos statybos, gyveno vadinamojoje nevedusiųjų stovykloje. Moterims įėjimas į ją buvo draudžiamas. Bet vedusiųjų ten gyveno daugiau negu kitų. Žmonos gyveno ir dirbo mieste, į kurį buvo geros dvi valandos kelio.

Penktadienio vakarą stovykloje būdavo daug judėjimo. Su temus iš miesto paslapčia atvykdavo žmonos. Estas Roika savąją tiesiog nešė atsinešdavo skersai gilų, uolom nuseitą, tirstais krūmynais apaugusį slėnį.

— Ant gyvatės užminti nebaisiu? — paklausiau aš jo.

— Kas man gyvatė, — atsakė jis, — įsiaunu į guminius iki kelių ir einu sau, kad ir kas.

Stovykloje visi namai buvo vien skardiniai arba apkalti siferiu, taip pat ir valgyklos pastatas. Per vakarienę pro šalį einantieji dažnai užmėdavo ant valgyklos stogo sauja ar dvi melsvojo granito skal-dos.

Valgykloje tada griaudėdavo perkūnija ir vorai krisdavo nuo lubų į sriubą. Vasiljevas, inžinierius iš Charkovo, trankydavo kumščiais į stalą, šaukdamas, kad jam jau gana, jam jau iki čia — jis braukdavo pirštu per kaklą — to laukinio gyvenimo, Serbai kepdavo mėsą lauke ant iešmo. Aš nueidavau pas juos paklausti

visas molinas ir, rodos, norėjo kažką sakyti, bet „Aitvaro“ vakaras nuo to momento nustojo blizgesio. Iš išvietės tada laukan išpuolė pasipiktinusios moterys. Nebėga vanduo, skundėsi jos, nes ten, bakelyje palubėje, guli girtas kirtėjas, iškišęs kojas, ir nejuda, kad ir kaip trauktumei grandinę. Laiptinėje tuomet pasigirdo griežti angliški tonai — rotušės sargų, o gal net policijos.

J. Janavičius. Iš knygos *Tada ir mes*.

jų liūdnu dainų. Didžiulis, baltos aukso mėnuo kybodavo danguje virš aukštų eukaliptų. Mano kaimynai barakų eilėje — mes visi gyvenome kiekvienas sau atskiruose kambareliuose — buvo tėvas ir jaunesnis mano brolis, iš kitos pusės — poetas Juozas Almis Jūragis. Pas jį dažnai užeidavau, kalbėdavomės apie poeziją, apie Henriko Nagio *Lapkričio naktis* ir Nykos-Niliūno *Praradimo šimfonijas*.

Pernai, Joragui sukakus 80 m., Australijos lietuvių laikraštis *Mūsų pastogė* atspausdino keletą jo eilėraščių, „Kibirkštėles“:

Prabėgo amžiai — nieko
nebūtyko.
Užsūdau tik minutę,
ir dvi meškos nusinėšė sūrį

Jurgis Janavičius

Kurt Elling džiazio grupė atstovaus Čikagai Vilniuje

Šį rugsėjį Vilniuje vyks „Sostinės dienos“, o jų metu — Čikagos savaitė. Šventės metu Čikagos-Vilniaus, susigiminiavusių miestų, komitetas, kuriam vadovauja Stanley Balzekas, Jr., Vilniuje pristatys čikagiško Kurt Elling džiazio grupės koncertą.

Kurt Elling yra gerai žinomas džiazio pasaulyje. Į tarptautinį pripažinimą jis prasi-veržė prieš maždaug penkerius metus. Visos keturios jo išleistos kompaktinės plokštelės buvo pristatytos žymiajam „Grammy“ apdovanojimo.

mui. Plokštelė, pavadinta „This Time It's Love“ greitai iškilo į pirmąjį vietą džiazio muzikos radijo programose. Nuo pat 1995 m., kai Kurt Elling savo lešomis išleido pirmąją plokštelę „Close Your Eyes“, jis daug koncertuoja įvairiuose kraštuose. Kurt ir jo grupė surengė koncertus Kanadoje, Izraelyje, Japonijoje, Australijoje ir daugelyje Europos valstybių.

Apie Kurt Elling prirašyta šimtai straipsnių laikraščiuose ir žurnaluose. Šis džiazio muzikantas ir vokalistas yra užsitarnavęs tokių epitetų, kaip „be galo talentingas; geriausias dešimto dešimtmečio džiazio vokalistas; ko gero labiausiai naujoviškas ir originalus metų vokalistas...“

Kairėje: Stanley Balzekas, Jr.; dešinėje — Kurt Elling.

A. KEZIO FOTOGRAFIJA KAUNE

Kauno „Fujifilm“ fotografijos galerijoje rugsėjo 6 d. atidaryta fotomenininko Algimanto Kezio ankstyvesniojo laikotarpio kūrinių paroda. Pats autorius iš Čikagos į Lietuvą ketina atvykti maždaug po savaitės.

Retrospektyvinėje ekspozicijoje iškabinta apie 70 įvairių temų nuotraukų. Šį kartą Kauno gyventojai bei svečiai turi galimybę susipažinti net su pačiais ankstyviausiais A. Kezio juodais baltos fotografijos darbais. Ekspozicijoje taip pat yra koliažų, montažų, portretų, gamtos bei architektūros fragmentų. Šios nuotraukos darytos 7-ąjį dešimtmetį ir nusidriekia iki praėjusio šimtmečio pabaigos. Ligi šiol Lietuvos fotografijos meno gerbėjai paprastai matydavo naujausius A. Kezio kūrinius, kuriuos po nepriklausomybės atkūrimo jis į Lietuvą atveža bemaž kasmet. Prieš metus Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje A. Kezy pristatė savo ankstyvosios kūrybos foto-plakatus ir albumus.

A. Kezys kilęs iš Vilkaviškio apskrities, Vištyčio kaimo. 1944 m., būdamas 16-os, jis drauge su tėvais pasitraukė į Vakarus. 1950 m. atvyko į JAV, 1961 m. tapo kunigu. Fotografijos menu A. Kezys susidomėjo apie 1958-uosius, po šešerių metų pradėjo rengti personalines fotografijų parodas Čikagoje, vėliau įvairiuose kituose Amerikos, Europos ir Tolimųjų Rytų meno centruose.

Čikagoje A. Kezys įsteigė lietuvių fotoarchyvą, Amerikos lietuvių bibliotekos leidyklą, redagavo ir leido knygas bei fotoalbumus. (Elta)

Be džiazio muzikos, Kurt Elling dar rašo scenarijus ir režisuoja, dažniausiai žymia me Čikagoje Steppenwolf teatre. 1998 m. jis sukūrė spektaklį apie „bitnikų“ kartos poeto Allen Ginsberg gyvenimą ir kūrybą. Taip pat yra sukūręs bendrą džiazio ir modernaus šokio projektą kartu su savo žmona, profesionalia šokeja Jennifer Elling.

Kurt Elling koncertuoja kiekvieną trečiadienį, nuo 9 val. vak., Čikagos „The Green Mill“ klube.

K. Vaitkutė

Scena iš E. Nekrošiaus spektaklio „Hamletas“. Hamletą vaidmenyje — A. Mamontovas (priekyje). D. Matviejevo nuotrauka.

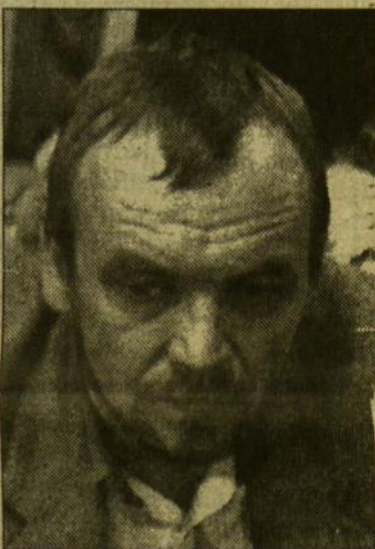
Edmundo Nekrošiaus „Hamletas“ Danijoje

Šio mėnesio pradžioje Elsino pilyje, Danijoje Edmundo Nekrošius pastatė Šekspyro „Hamletą“ lietuvių kalba su kabančiu anglišku tekstu. Tai šių laikų moda, kai režisieriai laisvai interpretuoja dramaturgo tekstą, įvesdami naujoviškus sceninius efektus. Šiame spektaklyje ant aktorių ledinis lietus krito. Andrius Mamontovas atliko Hamletą vaidmenį, o Viktorija Kuodytė buvo Ofelija.

Pabrėžti: ledas, ugnis, geležis. Pavyzdžiui, Hamletas savo rankose laikė didžiulį ledo gabalą. *New York Times* išsamiai aprašė šį vaidinimą rugp. 19 dieną, įdėdamas vaidinimo, Mamontovo ir Nekrošiaus nuotraukas.

Nekrošius jau pagarsėjo su savo Šekspyro vaidinimų interpretacijomis. Gastroliauvo su jomis Italijoje, Portugalijoje, Korejoje, Rusijoje, Prancūzijoje ir Lenkijoje. Rudenį rengiasi gastrolėms į Braziliją, Argentiją ir Italiją.

Visi tie kraštai yra neangliški kalbantys. Sunkiau pristatyti lietuvių kalba Šekspyrą Amerikoje, Kanadoje, Anglijoje. Šekspyro poetinė kalba

Rež. Edmundas Nekrošius. Jono Kuprio nuotrauka.

duoda angliškai kalbantiems aktoriams ir žiūrovams tikslias galimybes išgyventi vaidinimus. Režisieriaus perdirbtas Šekspyras čia gali sutikti pasipriešinimą. Tačiau angliškas teatras turėjo lietuvių aktorių John Gielgud (1904-2000), kuris iškėlė Hamletą vaidmenį ir aukštumas. Kažkaip Gielgud ir Nekrošius vienas kitą papildė „Hamletą“ pastatymuose.

Saulius Šimoliūnas

Šventė Lietuvos sostinėje

Prasideda didžiausia Vilniaus šventė — „Sostinės dienos“. Jos vyks nuo rugsėjo septintos iki dvidešimt antros dienos. Šventės programoje — 25 dideli muzikos, teatro, kino renginiai, mugės ir festivaliai, bus atidaroma 13 parodų.

Dalyvauti „Sostinės dieno-se“, kaip pranešta antradienį surengtoje spaudos konferencijoje, atvyks užsienio delegacijos iš 13 su Vilniumi susigiminiavusių miestų — Čikagos, Madison, Duisburg, Erfurt, Krokuvos, Varšuvos, Rygos, Talino, Prahos, Joensu, Kijevo, Maskvos ir Minsko. „Sostinės dienu“ globėjas —

Šventės atidarymo iškil-mėms rugsėjo 7 dieną Gedimino pilį ketinama apjuosti rekordine gėlių ir žolynų girlianda. Ji bus pinama Sereikiškių parke nuo rugsėjo 6 dienos. Šiame parke Vilniaus gėlininkai kartu su kolegomis iš kitų miestų, taip pat studentais bei moksleiviais kurs ir floristinius objektus tema „Pasakos, legendos, istorija, kasdienybė“, čia vyks nuotakų puokš-

čių paradas, bus rodomos Vilniaus lengvosios pramonės ir buitinių paslaugų mokyklos moksleivių sukurto drabužių kolekcijos, gėlėmis dekoruotos šukuosenos.

Į džiazio festivalį „Vilnius Jazz“, kurio centrinė būstinė ir šiemet bus „Neringos“ restorane, atvyksta šiuo metu ypač populiarius džiazio muzikantas iš Čikagos Kurt Elling su grupe — keturi jo albumai pristatyti „Grammy“ apdovanojimams.

„Sostinės dienu“ programoje numatyta ir Pranciškaus mugė, ir alaus šventė „Tris dienas, tris naktis“, ir didžiosios lenktynės Neries upe, ir dar daug kitų įdomių dalykų. Ant-radienį prasidėjęs Vilniaus rotušės festivalis — taip pat „Sostinės dienu“ dalis.

Vilniaus savivaldybė didžiausią miesto šventei surengti skyrė 350,000 litų. Iš jų — 273,000 kultūros, 32,000 sporto renginiams ir 45,000 litų — svečiams priimti. Kartu su visų rėmėjų lėšomis — „Sostinės dienu“ sąmata sieks per 1,5 mln. litų. (Elta)